

OBAMA’NIN TÜRKİYE ZİYARETİ: DERİN OYUN BAŞLARKEN

Yrd.Doç.Dr.Sait YILMAZ

Obama, Bush dönemini kapatmak ve başta İslam dünyası olarak adlandırdığı coğrafya olmak üzere dış dünyaya kuvvetli bir mesaj vermek için Türkiye’yi seçti. Bu şüphesiz iyi kurgulanmış, seçilmiş temalarla donatılmış bir kamu diplomasisi gösterisi idi. Ancak henüz Obama döneminin dış politikalarını anlayabilmek için çok erken bir safhadayız. Obama, derin bir oyunun başlangıcında ama dersini çalışmaya da devam etmekte yani; “yeni idealizm” olarak adlandırdığı kendi doktrini, seçim zamanı söyledikleri, ABD’nin çıkarları ve daha da önemlisi ABD içindeki devlet kurumları, başta savunma olmak üzere sanayi kompleksi, danışmanları ve think-tank merkezleri gibi pek çok kurumun görüş ve baskılarına göre kendi politikaları şekil alacaktır. Bu politikaları bizler önümüzdeki bir yıl içinde Obama kendi ulusal güvenlik stratejisini oluşturduktan, buna uygun olarak bütçesini yani ‘paranın rengi’ni belli ettikten ve özellikle savunma stratejisine uygun olarak ortaya çıkacak Dört Yıllık Savunma Gözde Geçirme Raporu’nun değişikliğini (QDR) yayınladıktan sonra anlayacağız.

Obama ziyaretinin uluslararası ilişkiler açısından en önemli göstergesi ABD’nin yumuşak gücüne, dış politikanın psikolojik boyutunda ikna ve örtülü yollara, özellikle bu amaçla kamu diplomasisine çok daha ağırlık vereceğidir. Obama Türkiye’de bu diplomasi uygularken psikolojik savaşın çarpıcı örneklerini verdi. İslam dünyasına mesaj verirken laiklik vurgusu yapması, Atatürk’e ilişkin övgüler, Türkiye’nin AB üyeliğini desteklemesi ya da öğrenciler ile sohbet ederken “ezan vaktini dikkate almak” gibi hususlar üzerinde önceden çalışılmış temalardı ve bazılarının zamanlaması Obama’ya kulaklığından fısıldandı. Türkiye’nin muhtemel AB üyeliği Obama’nın vurguladığı gibi Türkiye’nin “kayısı satma” ihtiyacı kadar masum nedenlere dayanmıyor. Obama’nın ABD’si ve İngiltere Avrupa Birliği içinde zıt eksenini oluşturuyor ve içine Türkiye’yi alan bir AB’nin hiçbir işe yaramayacağını hesaplıyor. Tıpkı NATO’nun içine Doğu Avrupa ülkelerini alırken Almanya ve Fransa’nın NATO’nun artık ABD’nin işine yaramaz hale geleceğini düşündükleri gibi.

Muhtemel Obama Politikalarının Parametreleri

Denilebilir ki Obama ABD için bu dönemde gelebilecek en iyi başkan adayı idi. Bush döneminin verdiği aşırı tahribattan sonra Obama, tam da ABD’nin nefes alma, yeniden toparlanma ve gücünü geliştirme ihtiyacı duyduğu bir dönemde iktidara geldi. Obama, Amerikan imajını olumlu yöne çekebilecek, hem iç hem dış kamuoyuna istikrar ve barış yönünde mesajlar verebilecek bir illüzyona sahip. Kısaca ABD’nin yeni dönemdeki ihtiyaçları ile Obama’nın kişiliği ve mesajları ABD için çok uygun bir zamanda örtüşüyor. Bununla beraber çok hayalci olmamak ta gerekiyor. Çünkü ne Bush, ne de önceki liderler döneminde olduğu gibi ABD’nin çıkarlarında bir değişiklik olmamıştır. ABD çıkarlarının arkasındaki ulusal vizyon ve güç projeksiyonunda, ABD ekonomisinin ve şirketlerinin beklentilerinde, ABD’nin dışarıdan enerji ihtiyacında da bir değişiklik yoktur. Obama ile değişecek olan bu çıkarlardan geri adım atmak değil, sadece strateji değişikliğidir. Obama, yeni idealizm ile ABD çıkarları için çalışırken küresel toplumun da çıkarlarını göz ardı etmeyeceği mesajını vermektedir.

Obama’nın muhtemel politikalarını anlayabilmek için ABD’nin bugün içinde bulunduğu resmi iyi okumak ve analiz etmek gereklidir. Öncelikle ABD, son on yılında ekonomik gücünden çok şey kaybetmiş, son ekonomik kriz ile birlikte uluslararası ekonomiyi düzenleme rolü de ağır bir darbe yemiştir. ABD’nin ekonomisini ve gücünü toparlaması, daha sağlıklı bir yola sokabilmesi için başta Almanya ve Fransa olmak

üzere Avrupa Birliği'nin liderleri, Rusya, Çin hatta Japonya ile anlaşmak ve zaman kazanmak zorundadır. Rusya ile; NATO'nun genişlemesi, füze kalkanı, Afganistan, Kafkasya, enerji denklemleri gibi konu da ayrıca anlaşmak zorundadır. Çin ile; ekonomi haricinde Tayvan, Kuzey Kore gibi her an büyük bir krize dönüşebilecek konular için uyum içinde olmalıdır. İran ile savaşı göze alamayacağı için anlaşmak zorundadır. Tüm bunların ötesinde Soğuk Savaş sonrası yıpranan ve dönüşüm içinde olan savunma kabiliyet ve konseptlerinin istediği teknolojik atılımlar geciktiği ve 2020'lere kadar askeri yöntemleri bir kenara bırakmak zorunda olduğu için zaman kazanmalıdır.

Obama'nın Türkiye'den beklentileri

İşte tam da bu nedenlerle yukarıda sayılan ülkelerin kenarında veya içinde yer aldığı ve İslam dünyası olarak adlandırdığı coğrafyanın ortasında olan Türkiye'yi en önemli müttefik olarak seçmekte ve satranca başlamak için ilk hamle olarak kullanmaktadır. İlk hamlede Türkiye'ye, ABD'nin yeni yüzünü İslam dünyasına sunduğu ve stratejik değeri ABD için en yüksek olan müttefik bir Müslüman ülke imajı yüklenmiştir. Ancak, bu satranç Türkiye'nin hayal edebileceğinin de ötesinde derin ve ölümcül sonuçları olabilecek bir oyundur. Bu derin oyun bir müttefikten beklenen pek çok yükümlülüğü de beraberinde getirmektedir. Türkiye, Rusya'nın küçük ortağı olmaktan ABD'nin stratejik ortağı olmaya terfi ettirilecektir. Soğuk Savaş vizyonu ve güvenliğini Batıya dayama alışkanlığını bir türlü aşamayan Türkiye, Orta Doğu'dan Orta Asya'ya Amerikan çıkarlarının olduğu her yerde jandarma görevine devam edecek ve Rusya'yı Karadeniz, Kafkasya ve Orta Asya'da dengeleyecektir. Ancak Obama, Türkiye'yi maceraya sürüklerken verecek doğru dürüst bir şeyi de yoktur. Nitekim -Afganistan'a asker gönderin, Kuzey Irak'a girmeyin ama Kürtleri destekleyin! derken, Türkiye adına empati yapmamakta salt Amerikan çıkarlarının gereğini istemektedir. Aynı tek taraflılık Ermenistan ile ilişkiler konusunda da görülmektedir.

Obama, tek taraflı istekleri için karşısında almadan vermeyi adet haline getirmiş bir Türk hükümeti bulmuştur. NATO Genel Sekreterliği seçiminden başlanarak, Ermenistan ve Kıbrıs konularında boş sözler ve vaatlerle Türkiye gene uyutulmuştur. Obama ziyareti öncesi terör örgütü ile Kuzey Irak'taki Kürt yönetimi üzerinden görüşmeye ikna edilen Türkiye, buradaki Kürt devletinin resmen hayata geçmesini kabullenmiştir. ABD, Irak'tan çıkarken Kuzeyin Kürtler ve kendisi için güvenli hale getirilmesini ve Türkiye'nin buraya destek olmasını istemektedir. Buradaki kanserli bölgenin yakın gelecekte tüm Türkiye'yi saracak olması, Türkiye'nin bir federasyona gidiyor olması ABD çıkarları ile uyumludur. Sözde PKK'nın silah bırakması karşılığı terör örgütüne siyasi af ve Türkiye'de azınlık diye nitelendirdikleri Kürtlere kimlik ve diğer hakların verilmesi ile ilgili 'gizli (!)' anlaşma Türkiye için acı ve tehlikelisi bir reçetedir. Obama'nın ziyareti ile Türk kamuoyu sözde bu reçereye daha uygun kıvama getirilmiştir. Bitmedi, bir de ABD'nin Heybeliada Ruhban Okulu istekleri çıkmıştır karşımıza. Peki, karşılığında ne alıyoruz? AB'ye mi giriyoruz? Kürtler ve PKK niyetlerinden vaz mı geçiyor? Ermenistan ve Rumlar yola mı gelecek? Tabii ki hayır.

Türkiye'nin hataları ve olması gerekenler

ABD oyunu ve bir bütün olarak dış politikayı kuralına göre oynamaktadır ama Türkiye için bu geçerli değildir. Oyunun adı "ulusal çıkarların maksimize edilmesi"dir. Obama ziyareti ile ABD istediklerini hemen almaktadır, geride Türkiye'ye boş vaatler kalmaktadır. ABD istedi diye Afganistan'a 500 asker gidecektir ve Kürt Planı hayata geçecektir. Ama Türkiye, Kuzey Irak'ı tamamen kaybederken, Türkiye içindeki Kürtler

için yeni bir dönem başlayacaktır. Alınan tavizler ile yeni dönemde self-determinasyon giden yolda Türkiye'nin iç hukukunda daha çok zemin kazanılacak ve şu meşhur 25 bölgeyi DTP planı artık daha çok gündeme gelecek ve kamuoyu şimdi de buna hazırlanacaktır. Hata en başından yapılmış, Türkiye'nin Kuzey Irak'taki çıkarları PKK'nın yok edilmesine indirgenmiş, bu iş de ABD'ye ve Kürt gruplara havale edilmiştir. ABD'nin bulduğu "gerçek zamanlı istihbarat" vererek Hava Kuvvetleri ile PKK'ya saldırı yapma konsepti aslında Türk Ordusunu Kuzey Irak'tan uzak tutmanın formülüdür.

Bir bütün olarak baktığımızda son yıllarda Türk Dış Politikasının ulusal çıkar ekseninden çıkıp, daha çok İslam dünyası diye adlandırılan coğrafyaya hitap eden ancak Batıya ve özellikle ABD'ye oldukça bağımlı, tavizkar ve dayanıksız bir karakter izlediği gözlenmektedir. ABD, yakaladığı ipi bırakmamakta, başta ABD'nin olmak üzere ajan cenneti olan Türkiye'yi sonuna kadar kullanmak istemektedir. Türkiye'nin gündeminden Kuzey Irak ve Kıbrıs kaçırılırken HAMAS'ın savunulması ve Medeniyetler Arası Diyalog sokulmuştur. Türkiye, terör ile mücadelesinde taviz vermeyen politikasını bir kenara bırakmış, terör ile mücadelede güvenlik güçlerinin savaşma azmi de ağır yara almıştır. Türkiye düşmanı Barzani, PKK ve bölücüler rahat bir nefes almış, kendi geleceklerini kurtarmışlardır. Bu arada Azerbaycan ile ilişkilerimiz de çok riskli bir döneme girmektedir. Ama Balkanları AB yolu ile Yunanistan'a, Kafkasya ve Orta Asya'yı kendi eli ile Rusya'ya zaten teslim etmiş olan hükümet "komşular ile sıfır sorun" ve "kazan ve kazan"dan bahsetmektedir. Yakın gelecekte ABD'nin ipi ile yola çıkan Türkiye'nin başta Rusya ve İran olmak üzere pek çok komşusu ile başının bela gireceği aşikardır.

Sonuç Yerine

ABD ve mevcut hükümet İslam dünyasına oynamak konusunda anlaşmış olsalar da ABD'nin asıl beklentisi yani derin oyun Rusya'ya karşı Türkiye'yi tamamen yanına çekmektir. Ermenistan ısrarı Rusya ile oynanacak oyunların bir başlangıcıdır ve bu oyun çok tehlikelidir. G-20 ve NATO Zirvelerinde Almanya'dan hiçbir istediğini alamadığı halde Obama'nın Türkiye ziyareti ABD için oldukça başarılı geçmiştir. Obama, mevcut uluslararası ortamda ABD için en iyi başkan adayı olduğunu göstermiş ve Türkiye ziyaretinden özellikle Afganistan ve Kürt Planı konusunda istediklerini alırken, Ermenistan ve Kıbrıs konularında da geri adım atmadan ayrılmıştır. Önümüzdeki dönem Türkiye için özellikle Kürtlerin yeni istekleri, Ermenistan ve Kıbrıs konusunda artacak baskılar nedeni ile daha zorlu olacaktır. Özellikle terör ile mücadele konusunda Türkiye'nin acil bir hasar kontrolüne ve yeni bir stratejiye ihtiyacı vardır. ABD ve Kürtlere dayanarak terör ile mücadele edilemez. Türkiye, Kafkasya ve Orta Asya'da yeni enerji oyunlarına ve oldu-bittilere hazır olmalıdır. Türkiye'nin dış politikasının temelini ulusal çıkarlarını yerleştirmelidir. Her iktidara düşen ülke çıkarlarının tespiti, sağlanması ve korunması, bunun için de kendi gücüne dayanmaktır. Almadan vermek, Allah'a mahsustur.